

Referanser: KR 29/13, KR 59/13, KM 06/14, KR 07/14, KR 05/15, KM 04/15, KR 35/16

Arkivsak: 17/05736-2

Den norske kirkes grunnlag og orientering om arbeidet med kirkeordning

Sammendrag

Kirkerådet har med jevne mellomrom fått seg forelagt en orientering om fremdriftsplan for arbeidet med kirkeordning, senest i juni 2016. Orienteringen gjør først rede for Kirkemøtets føringer for en trinnvis utvikling i flere reformfaser, etterfulgt av en kort omtale av regelverkens sammenheng, en presentasjon av fremdriftsplanen for perioden 2018–2020 og til slutt en presentasjon av utkast til Kapittel 1 av den nye Kirkeordningen; Den norske kirkes grunnlag.

Planen presenterer en fremdrift som er avhengig av, og derfor tar forbehold om, ytterligere politiske prosesser i regjering, storting og Kirkemøtet. Det hefter ut fra dette en viss usikkerhet ved tidfestingene.

Arbeidet med Den norske kirkes grunnlag, som tidligere har blitt behandlet i Kirkemøtet både i 2014 og 2015, har pågått i et nært samarbeid mellom Bispemøtet og Kirkerådet. Dette grunnlaget skal bli det første kapittel i Kirkeordningen og inneholder de mest overordnede bestemmelsene om kirkens læregrunnlag og dens identitet som trossamfunn. Saken har derfor vært undergitt en særegen behandlingsform, dels at arbeidet har pågått over lang tid og dels at det har funnet sted et nært samarbeid mellom Kirkerådet og Bispemøtet.

I forkant av utsendelse av hele Kirkeordningen til bred høring sommer og høst 2018, etter Kirkerådets vedtakelse av et høringsdokument i sitt junimøte, oversender Kirkerådet et tekstforslag til Den norske kirkes grunnlag til behandling i Bispemøtet med henblikk på at Bispemøtets innspill kan bli hensyntatt i høringsdokumentet.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet tar fremdriftsplan for arbeid med kirkeordning til orientering.
2. Kirkerådet drøftet utkast til kapittel 1 av den nye Kirkeordningen, Den norske kirkes grunnlag.
3. Med bakgrunn i Kirkemøtets vedtak i sak KM 04/15 om at Den norske kirkes grunnlag skal utarbeides i et samarbeid mellom Kirkerådet og Bispemøtet, oversendes utkast til grunnlagsbestemmelser til Bispemøtet for foreløpig behandling. Kirkerådet ber om Bispemøtets innspill til utkastet om Den norske kirkes grunnlag forut for høringen på ny kirkeordning.

Saksorientering

Saksorienteringen er delt inn i to deler - den ene beskriver arbeid og prosess med Kirkeordningen, den andre delen presenterer Kapittel 1 i den nye Kirkeordningen, Den norske kirkes grunnlag.

I Orientering om arbeidet med kirkeordning

1. Innledning

Orienteringen gjør først rede for Kirkemøtets føringer for en trinnvis utvikling i flere reformfaser, etterfulgt av en kort omtale av regelverkens sammenheng, en kort omtale av reformfase to samt en presentasjon av fremdriftsplanen for perioden 2018–2020.

For ordens skyld presiseres det at planen illustrerer en fremdrift som er avhengig av ytterligere politiske prosesser i regjering, storting og Kirkemøtet. Det hefter ut fra dette en viss usikkerhet ved tidfestingene. Dette er så langt Kirkerådet kan se i dag.

2. Trinnvis utvikling i flere reformfaser

Kirkemøtet 2013 la premisser for arbeidet med Kirkeordningen med vekt på en fortsatt trinnvis utvikling. Det har også vært vanlig å omtale prosessen som en reformprosess med ulike faser.

Reformfase én

Som et første trinn ba Kirkemøtet «Regjering og Storting om at det så raskt som mulig etableres et nasjonalt rettssubjekt for Den norske kirke» og «at virksomhets- og arbeidsgiveransvaret for prestedtjenesten overdras til dette rettssubjektet». Dette trinnet har blitt kalt forvaltningsreformen for et tydelig skille mellom stat og kirke eller reformfase én, med iverksettelse fra 1. januar 2017. Denne fasen anses nå som gjennomført.

Reformfase to

Kirkemøtet 2015 uttalte følgende i sak KM 10/15:

Kirkemøtet ser på de foreslåtte endringene som et viktig skritt videre i relasjonen mellom stat og kirke. Samtidig vil Kirkemøtet uttrykke tilfredshet med at departementet har lagt vekt på at de foreslåtte endringene skal åpne for en videre utvikling mot rammelovgivning for Den norske kirke. I et neste skritt vil færre bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig myndighetsutøvelse og rettslig handleevne fastsettes i statens lovgivning om kirken.

Denne reformfasen har et tidsperspektiv på iverksettelse i 2020, fasen bygger på den gjennomførte forvaltningsreformen og kalles derfor reformfase to. Reformfase to har blitt fulgt opp av departementet, som har sendt ut sitt forslag til hvordan en fremtidig trossamfunnslov kan se ut, og av Kirkerådet som planlegger utsendelse av et høringsforslag til ny kirkeordning sommeren og høsten 2018.

I lovproposisjonen til forvaltningsreformen, Prop. 55 L 2015–2016 side 14, skriver departementet at:

Kirkerådets tidsperspektiv for denne neste reformfasen er iverksettelse i 2020. Departementet antar at kirken under denne reformfasen bl.a. vil gjennomgå kirkens organisering og soknenes plass i Kirkeordningen, kirkens forvaltningsnivåer og de kirkelige organenes innbyrdes myndighetsfordeling, med sikte på at slike spørsmål blir regulert i en kirkeordning som Kirkemøtet gjør vedtak om. En rekke bestemmelser i kirkeloven vil da kunne oppheves og statens lovregulering reduseres til en kortfattet rammelovgivning for kirken.

Kirkemøtet behandlet i 2016 en sak som ga anledning til å fatte vedtak om grunnleggende veivalg for arbeidet med en fremtidig kirkeordning som Kirkemøtet kan vedta så snart en rammelovgivning er vedtatt av Stortinget. Denne «veivalgs-saken», sak KM 08/16, ligger til grunn for Kirkerådets arbeid med reformfase to. Kirkemøtet 2016 ba «Kirkerådet fortsette arbeidet med en fremtidig kirkeordning for Den norske kirke som kan erstatte den nåværende lovregulering av kirkens organisering» og ga nærmere «føringer for dette arbeidet» (vedtak i sak KM 08/16).

Etter Kirkerådets fremdriftsplan for denne fasen er det forventet at Kirkemøtet 2019 får til behandling en sak om fremtidig kirkeordning, der denne vil inneholde organiseringen av Den norske kirke, med henblikk på iverksettelse fra 2020. Kirkemøtet 2016 gjorde blant annet vedtak om at denne fasen skulle finne en løsning på «en samordnet arbeidsgiverorganisering med utgangspunkt i modell C, hvor arbeidsgiveransvaret videreføres som delt mellom biskop/bispedømmeråd og fellesråd, men samordnes ved en enhetlig lokal ledelse».

Denne tidsplanen bygger også på den forutsetning at Stortinget gjør vedtak om ny trossamfunnslov våren 2019 og at denne loven i stor grad bygger på de forslag som departementet har sendt ut til høring høsten 2017. Kirkerådet bygger sitt arbeid med kirkeordning på forslagene i departementets høringsnotat av 25. september 2017 om ny trossamfunnslov.

Reformfase tre

Kirkemøtet 2016 vedtok samtidig at det «fastholder målsetningen om et felles arbeidsgiveransvar i et senere trinn i utviklingen av Kirkeordningen, uten å ta stilling til hvilket nivå dette skal være på». Dette kan kalles reformfase tre, og fasen er ikke tidfestet. Kirkerådet mener det er fornuftig at både den nye trossamfunnsloven som inkluderer en endelig avklaring av finansieringsform og behandling av den bebudede stortingsmeldingen om fremtidig tros- og livssynspolitikk, begge kan være avklart før Kirkerådet tidfester når reformfase tre må igangsettes.

En oversikt over de ovenfor nevnte fasene kan illustreres slik:

3. Om regelverkernes sammenheng – gjeldende fra reformfase to

Kirkemøtet har behandlet flere saker som har lagt føringer for regelverk for Den norske kirke som skal vedtas av Kirkemøtet til reformfase to. Det er lagt opp til å dele Den norske kirkes eget regelverk inn i tre deler:

- *Den norske kirkes grunnlag* – Første kapittel i Kirkeordningen, overordnet øvrig regelverk
- *Kirkeordningen for Den norske kirke* – øvrig, viktig regelverk knyttet til selve Kirkeordningen
- *Øvrig kirkelig regelverk, underordnet Kirkeordningen* – gitt dels av Kirkemøtet, dels av Kirkerådet, ev også av andre organer

I 2014 og 2015 behandlet Kirkemøtet saker om *Den norske kirkes grunnlag* (sak KM 06/14 og KM 04/15). I disse sakene ga Kirkemøtet føringer for hvilke bestemmelser som vil høre hjemme i *Den norske kirkes grunnlag*. Det vises til del II i denne saksorienteringen. Kirkemøtet la også til grunn at *Den norske kirkes grunnlag* ved den endelige behandlingen bør vedtas med to tredjedels flertall.

I sak KM 08/16 ga Kirkemøtet føringer for arbeidet med utforming av Kirkeordningen fra 2020. Det er lagt til grunn at *Kirkeordningen for Den norske kirke* for øvrig vedtas med alminnelig flertall, og at bestemmelsene her vil være underordnet bestemmelsene i *Den norske kirkes grunnlag*. Underordning vil både si at det ikke kan være motstrid mellom grunnlagsbestemmelsene og de øvrige regelverk. Kirkeordningen skal bygge på de føringer og premisser som grunnlaget gir.

Der er lagt til grunn at det også vil være behov for noe øvrig kirkelig regelverk som er underordnet bestemmelser i *Den norske kirkes grunnlag* og *Kirkeordningen for Den norske kirke*. Dette omfatter blant annet valgreglene, regler for bruk av kirkene, virksomhetsregler, personalreglementer og tjenesteordninger.

Et eksempel som kan illustrere sammenhengen mellom regelverkene er knyttet til kirkelig demokrati. Kirkemøtet har lagt til grunn at *Den norske kirkes grunnlag* skal

inneholde «en bestemmelse om at Den norske kirkes styringsorganer skal være organisert etter demokratiske prinsipper og som et samvirke mellom valgte representanter for medlemmene og representanter for den vigslede tjeneste med Ord og sakrament», jf. sak KM 04/15. I *Kirkeordningen for Den norske kirke* vil det være naturlig å regulere overordnede bestemmelser om de kirkelige valg, blant annet om stemmerett, valgbarhet og valgform. Det vil i tillegg være nødvendig med et underordnet kirkelig regelverk som slår fast nærmere, detaljerte valgeregler.

Blant annet fordi også *Den norske kirkes grunnlag* er en del av Kirkeordningen, bør den tekstmessig integreres i det dokumentet som gis navnet *Kirkeordning for Den norske kirke*. Dette kan best gjøres ved at grunnlaget innleder Kirkeordningen som dens første kapittel.

4. Nærmere om reformfase to

Høringen er ledd i Kirkemøtets arbeid med ny kirkeordning. Kirkerådets intensjon er å fremme saken for Kirkemøtet i 2019.

Høringen følger opp en rekke tidligere Kirkemøtevedtak, blant annet, som også nevnt ovenfor, saken om *Den norske kirkes grunnlag* (sak KM 06/14 og 04/15) og den såkalte veivalgssaken fra 2016 (sak KM 08/16). Også føringer fra enkelte andre kirkemøtevedtak vil bli fulgt opp i denne fasen, for eksempel vedtak knyttet til kirkebygg, sak KM 15/15.

Samtidig vil Kirkemøtets vedtak i saken bygge på den forutsetningen at Stortinget – ventelig våren 2019, altså noe etter Kirkemøtets behandling – vedtar regler om Den norske kirke i et eget kapittel i en ny lov om tros- og livssynssamfunn. Vedtaket må således treffes med forbehold om at kirkeloven oppheves til erstatning for noen få lovbestemmelser om Den norske kirke.

Høringen legger opp til at Kirkeordningen ikke skal inneholde det samme som kirkekapitlet i trossamfunnsloven gjør – den skal altså unngå å gjenta lovens ordlyd. En grunn til dette er det endringsbehov en lovendring vil gi for Kirkeordningen. Kirkeordningen må nødvendigvis være i samsvar med de bestemmelsene om Den norske kirke som blir inntatt i den fremtidige trossamfunnsloven.

Det legges opp til at det i *øvrig kirkelig regelverk, underordnet Kirkeordningen*, primært skal gjøres de endringer som springer ut av at lovgrunnlaget endres og erstattes av nye bestemmelser i Kirkeordningen. Det vil altså i hovedsak dreie seg om endrede henvisninger. Unntatt her er valgreglene, som følger et eget beslutningsspor parallelt med nærværende sak.

5. Fremdriftsplan for Kirkerådets arbeid med kirkeordning 2018-2020

2018

Vinteren 2018

Kirkerådets januarmøte behandler

- a. Kirkerådets sammensetning (2. gangs behandling)
- b. Regler for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet (kirkevalgreglene) (2. gangs behandling)
- c. Den norske kirkes grunnlag

Kirkerådets marsmøte behandler
Seminar om kirkeordning
Forslag til ny lov for tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven), innstilling
til Kirkemøtet

Kirkemøtet april 2018

- a. Ordning for utpeking av biskoper
- b. Regler for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet (kirkevalgreglene)
- c. Kirkerådets sammensetning
- d. Ordning for samisk kirkelig valgmøte
- e. Endring av forskrift om Den norske kirkes medlemsregister
- f. Forslag til ny lov for tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven)
- g. Videreføring av Kirkelig utdanningscenter i nord
- h. Regler for valg av Kirkerådet

Våren 2018

Kirkerådets junimøte behandler:

- a. Kirkeordningen for Den norske kirke inklusive Den norske kirkes grunnlag
Høringsnotatet sendes snarest etter behandlingen på bred høring med
frist 1. oktober 2018.
- b. Ny forskrift om døvekirkelige organer (må vedtas i forkant av kirkevalget i
2019)
- c. Regler for valg av Kirkerådet (behandling før høring). Saken sendes på
høring med frist 1. oktober 2018.

Høsten 2018

Kirkerådets desembermøte behandler

- a. Regler for valg av Kirkerådet (behandling etter høring)

2019

Vinteren 2019

Kirkerådets januarmøte behandler:

Kirkeordningen for Den norske kirke (Saksdokument for Kirkemøtet
ferdigstilles for oversending til Kirkemøtet og samtidig til Bispemøtet, jf.
Kirkemøtets forretningsorden § 2-4)

Kirkerådets marsmøte behandler:

Sak om eventuelle merknader til *Bispemøtets læremessige uttalelser* til
kirkemøtesaken om ny kirkeordning.

Kirkemøtet april 2019

- a. Kirkeordning for Den norske kirke vedtas med forbehold om ikrafttredelse
av ny trossamfunnslov
- b. Regler for valg av Kirkerådet

Våren 2019

Stortinget behandler en lovproposisjon om ny lov om tros- og livssynssamfunn (tros- og livssynssamfunnsloven)

Kirkerådets junimøte behandler:

- a. Sak om ikrafttredelse av Kirkeordningen i lys av Stortingets behandling
- b. Sak om eventuelle mindre endringer i Kirkeordningen i lys av Stortingets behandling

Høsten 2019

Kirkerådets (ekstraordinære) oktobermøte behandler (forutsetter at Kirkerådet videreføres som klageorgan for klager på bispedømmerråds- og kirkemøtevalget):

Eventuelle klager på gjennomføringen av kirkevalget

2020

Ny lov om tros- og livssynssamfunn og ny kirkeordning trer i kraft (reformfase to)

II Den norske kirkes grunnlag

1. Innledning

Del II av saksorienteringen presenterer den versjonen av Den norske kirkes grunnlag slik denne har utviklet seg til i dag. Arbeidet med teksten etter siste behandling på Kirkemøtet i 2015, har foregått i et nært samarbeid mellom representanter for Bispemøtet og Kirkerådets sekretariat.

Regelforslag og omtale til de konkrete paragrafer skal etter planen sendes ut sammen med forslag til resten av Kirkeordningen etter Kirkerådets møte i juni 2018. Siden saken har en særegen karakter, ved at innholdet handler om overordnede og læremessige bestemmelser i Kirkeordningen, har Kirkerådet sett det som naturlig at teksten behandles både av Kirkerådet og Bispemøtet forut for endelig utforming av høringsnotat. Kirkerådet legger derfor opp til å oversende regelforslaget med dets merknader til Bispemøtet for uttalelse før utarbeidingen av høringsnotatet.

2. Regelforslaget til kapittel 1 i Kirkeordningen: Den norske kirkes grunnlag

§ 1 *Den norske kirkes læregrunnlag*

Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke som bekjenner troen på den treenige Gud og evangeliet om frelse i Jesus Kristus slik det er åpenbart i Det gamle og Det nye testamente og bevitnet i den apostoliske, den nikenske og den athanasianske trosbekjennelse samt den uforandrede augsburgske bekjennelse fra 1530 og Luthers lille katekisme.

§ 2 *Den norske kirke som del av den verdensvide kirke*

Den norske kirke er en del av den ene hellige, allmenne og apostoliske kirke og er forpliktet til å fremme kirkens synlige enhet i verden.

§ 3 *Dåp og tjeneste*

Ved dåpen til den treenige Guds navn blir mennesket forenet med Kristus og innlemmet i den kristne kirke. Dåp er en forutsetning for å være medlem i Den norske kirke. Alle døpte er kalt til å ta del i kirkens liv og tjeneste.

§ 4 *Den norske kirkes kall*

Den norske kirke skal forkynne evangeliet, forvalte sakramentene og utøve nestekjærlighet. I gudstjenesten samles menigheten og der utrustes og sendes den, slik at kirken kan virkeliggjøre sitt kall til å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

§ 5 *Tjenestefellesskap og de vigslede tjenestene*

Den norske kirkes oppdrag blir ivaretatt i et tjenestefellesskap av frivillige, ansatte og vigslede personer. Den norske kirke vigsler til tjeneste som diakon, kantor, kateket og prest og til tjeneste som biskop.

§ 6 *Organisering av Den norske kirke*

Den norske kirkes grunnleggende enhet er menigheten. Den enkelte menighet kan ikke løses fra fellesskapet med Den norske kirke.

Hver menighet har en ordnet prestedtjeneste og står under tilsyn av en biskop. Den landsdekkende kirke består i og gjennom menighetene, og disse tilhører fellesskapet med den verdensvide kirke.

Styring og ledelse av Den norske kirke på alle nivåer skjer i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og vigslede representanter for tjenesten med ord og sakrament.

Alle kirkelige møter og råd er forpliktet på Den norske kirkes læregrunnlag.

§ 7 *Samisk kirkeliv*

Den norske kirke skal legge forholdene til rette for å verne og fremme samisk kirkeliv.

§ 8 *Forholdet til den øvrige kirkeordning*

Den norske kirkes øvrige ordninger og praksis skal være i samsvar med Den norske kirkes grunnlag.

3. Omtale av de enkelte paragrafer i Den norske kirkes grunnlag

Innledning

Kapittel 1 i Kirkeordningen, med arbeidstittelen *Den norske kirkes grunnlag*, skal i den fremtidige kirkeordning fungere som grunnlagsbestemmelser for Den norske kirke. Regelverket er ment å definere kirkens læregrunnlag og dens identitet som trossamfunn, både innad, i møte med offentligheten og med andre trossamfunn. Bestemmelsene må kunne identifisere Den norske kirke med den kirken som omtales i Grunnloven § 16. Det må med andre ord være samsvar mellom den måten kirken omtales i Grunnloven og annet offentlig lovverk og hvordan Den norske kirke omtaler seg selv.

Etter grunnlovsendringene i 2012 er det et behov for at Den norske kirke selv fastsetter hva som skulle være kirkens læregrunnlag. Egne grunnlagsbestemmelser har vært behandlet av Kirkemøtet i 2014 og på ny i 2015. Forslaget til bestemmelser

slik de nå foreligger, er et svar på bestillingen i vedtaket fra Kirkemøtet i 2015, og tar sikte på at grunnlagsbestemmelsene ikke blir et eget sett regler, men tas inn som kapittel 1 i ny Kirkeordning.

Kirkemøtets vedtak, KM 04/15 er som følger:

Kirkemøtet ber Kirkerådet i samarbeid med Bispemøtet om å arbeide videre med Den norske kirkes grunnlag ut fra følgende føringer:

1. Kirkemøtet bekrefter at Den norske kirkes læregrunnlag, som består av Bibelen, Den apostoliske, Den nikenske og Den atanasianske trosbekjennelse, Den augsburgske bekjennelse av 1530 og Luthers lille katekisme videreføres og forutsetter at dette inkluderes i Den norske kirkes grunnlag.
2. Kirkemøtet mener det også er andre forhold som klart hører hjemme i Den norske kirkes grunnlag. Kirkemøtet vil peke på følgende punkter:
  - a) en bestemmelse som bekrefter Den norske kirkes tilhørighet til den evangelisk-lutherske kirkefamilie og den verdensvide kirke, og som uttrykker forpliktelsen til å arbeide for kirkens enhet
  - b) en bestemmelse om at medlemskap i Den norske kirke er knyttet til dåpen.
  - c) et uttrykk for Den norske kirkes visjon om å være en bekjennende, åpen, tjenende og misjonerende folkekirke som skal være lokalt forankret og landsdekkende
  - d) en beskrivelse av kirkens oppdrag
  - e) en bestemmelse om at Den norske kirkes styringsorganer skal være organisert etter demokratiske prinsipper og som et samvirke mellom valgte representanter for medlemmene og representanter for den vigslede tjeneste med Ord og sakrament
  - f) en beskrivelse av hvordan kirkens oppdrag blir ivaretatt i et tjenestefellesskap, herunder hvordan prestedtjenesten, andre vigslede tjenester og tilsynstjenesten inngår i dette
3. Kirkemøtet legger til grunn at Den norske kirkes grunnlag ved den endelige behandling bør vedtas med kvalifisert (to tredjedels) flertall.

Vedtaket fra 2015 har vært førende for innhold og disposisjon i det forslaget som nå foreligger.

1. Den norske kirkes læregrunnlag

Alle lutherske kirker har hatt behov for å fastsette det læregrunnlaget som ligger til grunn for og bestemmer retningen for alt arbeid som skjer i kirken. Det som i dag er Den norske kirkes læregrunnlag, er fastlagt i artikkel 2-1 i Kristian Vs Norske Lov fra 1687:

Den Religion skal i Kongens Riger og Lande alleene tilstædis, som overeens kommer med den Hellige Bibelske Skrift, det Apostoliske, Nicæniske og Athanasii Symbolis, og den Uforandrede Aar et tusind fem hundrede og tredive overgiven Augsburgiske Bekiendelse, og Lutheri liden Catechismo.

Formuleringene i Kristian V's Norske lov kodifiserer kirkens egenforståelse etter reformasjonen. Gjennom en stadig bruk og fortolkning av bekjennesskriftene har Den norske kirke dannet sin særegne karakter i møte med både samfunnet som helhet og med andre kirker. Det er denne lutherske identitet Grunnloven ønsker at

kirken skal ta vare på når den i § 16 omtaler Den norske kirke som en evangelisk-luthersk kirke.

I forslaget er kontinuiteten vektlagt ved at ordlyden i oppregningen av læreskriftene er lite endret utover en modernisering av språket. Det er et selvstendig poeng at læregrunnlaget kan fremstå som en ren videreføring av bestemmelsen i Norske Lov fra 1687.

På dette grunnlag foreslås følgende formulering av § 1:

Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke som bekjenner troen på den treenige Gud og evangeliet om frelse i Jesus Kristus slik det er åpenbart i Det gamle og Det nye testamente og bevitnet i den apostoliske, den nikenske og den athanasianske trosbekjennelse samt den uforandrede augsburgske bekjennelse fra 1530 og Luthers lille katekisme.

Paragrafen formulerer hvordan Den norske kirke definerer evangelisk-luthersk lære. Alle vigslende stillinger er forpliktet på denne gjennom første punkt i vigslings-/ordinasjonsløftet og det er også disse formuleringene som definerer hva de kirkelige råd og utvalg er forpliktet på, se også omtalen til § 6.

1.1. Skriften som grunnleggende norm

Når formuleringen av læregrunnlaget nevner Bibelen først, er dette en understrekning av Bibelens primære og overordnede rolle som kilde til kirkens lære. Det er Guds åpenbaring i det Gamle og Nye testamentet som gir retningslinjer for kirkens forkynnelse og alt kirkens arbeid.

Et kjennetegn ved den lutherske reformasjon er at det ikke finnes noen kirkelig autoritet som endegyldig kan uttale hva som er rett lære. Det henger sammen med tilliten til Skriftens egen klarhet. Det er en luthersk skriftforståelse at enhver kristen som leser Bibelen kan være i stand til å gripe det avgjørende poeng, nemlig at mennesket kan rettferdiggjøres overfor Gud ved troen på Kristus (Confessio Augustana (CA) art. IV). Dette får betydning for kirkeforståelsen. I stedet for en hierarkisk kirkeordning, med et læreembete som alene formidler frelsen, understreker reformatorene at oppdraget er gitt til fellesskapet av alle døpte. Kirken defineres som de helliges forsamling, det fellesskap hvor Ordet lyder. (CA art. VII).

1.2. Kirkens bekjennelse

Det er i dette troens fellesskap bekjennelsen formes. Kristen lære kommer i sin primære form til uttrykk i gudstjenesten, gjennom forkynnelsen og i menighetens tilbedelse. Det skjer i form av en bekjennelse til og aktualisering av det Ordet som er overlevert, det som i hver gudstjeneste lyder på ny inn i menighetens erfarte virkelighet. Enhver formulering og bekjennelse av troen må dermed bygge på og prøves på det vitnesbyrd de bibelske skriftene gir. Når grunnlagsparagrafen omtaler bekjennelsesskriftene som «bevitnelse» av Skriften, er meningen at de i utgangspunktet skal forstås som den rette og forpliktende utleggelse av Skriften. En slik forståelse bygger på at de formuleringene bekjennelsesskriftene har, er kirkens felles bekjennelse. Det er denne fortolkning kirkene sammen forstår som den sanne kristne bekjennelse. Sterkest kommer dette til uttrykk i de oldkirkelige symbolene, og spesielt i den nikenske bekjennelsen, som står som det eksplisitte uttrykk for den samlede kirkens tro. Når Den norske kirke, i likhet med alle lutherske kirker, regner disse tre bekjennelsene med i sitt læregrunnlag er det derfor en understrekning av at Den norske kirke som evangelisk-luthersk kirke oppfatter seg som katolsk i ordets videste betydning, nemlig som en del av den ene hellige allmenne kirke.

Samtidig skal det fastholdes at på samme måte som Bibelen må være gjenstand for tolkning og teologisk refleksjon, er også bekjennesskriftene preget av den historiske sammenheng de er blitt til i. Det gjelder ikke minst den augsburgske bekjennelse (CA), som er en langt mer utfyllende og omfangsrik tekst enn de øvrige bekjennesskriftene.

1.3. Tekstutgaver

Både Bibelen og alle bekjennesskriftene finnes i en rekke tekstutgaver og ulike oversettelser. Det har vært tradisjon for at det er teksten på grunnspråket som skal anses for å være den originale teksten. For Bibelens vedkommende foreligger en autorisert oversettelse i Bibelselskapets utgave, som er direkte oversatt fra Bibelens grunntekster. Det er denne oversettelsen som skal brukes ved gudstjenester og kirkelige handlinger. Også de to oldkirkelige symbolene som er i liturgisk bruk har en autorisert oversettelse i den versjonen som står i gudstjenesteboken. For de øvrige skriftene foreligger ingen autorisert oversettelse. Den siste oversettelsen av disse på norsk er utgitt i 2017, i en nyutgave fra 1970.

I originalform finnes de oldkirkelige symbolene både i gresk og latinsk utgave. Det er tradisjonelt den latinske utgaven som legges til grunn.

Confessio Augustana har ingen offisiell grunntekst, men det legges til grunn at det er den teksten som ble lagt frem ved riksdagen i Augsburg i 1530. Dokumentet ble ferdigstilt parallelt både på latin og tysk, men begge originalene er gått tapt. Det eksisterte imidlertid en rekke avskrifter og Melanchthon sørget i 1531 for å få trykket en offisiell utgave, senere kalt *editio princeps*. Det er denne utgaven som tradisjonelt har vært omtalt som «den uforandrede» augsburgske bekjennelse. I nyere tid har det imidlertid vært gjort forsøk på å rekonstruere den opprinnelige teksten, som språklig, men ikke innholdsmessig, har enkelte forskjeller fra *editio princeps*. Arve Brunvoll og Kjell Olav Sannes legger denne rekonstruerte teksten til grunn i sin nyeste utgave av *Den norske kirkes bekjennesskrifter*, som ble utgitt i 2017. De likestiller også den tyske og latinske tekstvarianten, som også har enkelte mindre variasjoner. Tradisjonelt er det den latinske teksten som har ligget til grunn.

Martin Luthers lille katekisme utkom første gang i 1528, og deretter i flere opplag. I en tid uten «copyright» gav dette mange varianter, men Luther utarbeidet selv en fullstendig utgave i 1531. Også senere utkom det en rekke mer eller mindre bearbejdede utgaver, både ved Luther selv og hans etterfølgere. Det ble derfor en nokså stor variasjon i teksten, både i omfang og innhold. Brunvoll og Sannes fremholder at utgaven fra 1531 må kunne sies å være den mest autentiske utgaven, som de har lagt til grunn i sin oversettelse. Den bør derfor også kunne være grunnlaget for katekismen som bekjennesskrift.

2. Den norske kirke som del av den verdensvide kirke

Den norske kirkes engasjement i økumenisk virksomhet kan forstås med utgangspunkt i CA VII, som sier at det alltid vil forbli én hellig kirke. Det er således på bakgrunn av bekjennelsen og en luthersk selvforståelse at Den norske kirke kjenner seg forpliktet på å fremme *synliggjøringen* av den enheten som CA slår fast at «alltid» finnes.

Den bestemmelsen som er foreslått er knapp i ordlyden og nevner derfor ikke uttrykkelig noen av de økumeniske sammenhengene Den norske kirke står i. Bestemmelsens uttrykk «forpliktet til» skal likevel forstås som en forpliktelse på de økumeniske avtaler Den norske kirke har undertegnet.

Den norske kirke er for det første medlem av Det lutherske verdensforbund (LVF). Denne organisasjonen, som består av det store flertall av de lutherske kirkene i verden, betegner seg selv som *communio*, det vil si at de som er medlemmer har et fullt og forpliktende kirkefelleskap med hverandre og i tillegg til å ha et felles åpent nattverdbord også har full utveksling av prester og andre kirkelige tjenestebærere. Det avgjørende her er altså ikke fellesskapet med andre kirker med lutherske bekjennelsesskrifter, men medlemskapet i LVF. Dette er grunnen til at teksten ikke uttrykkelig nevner sammenhengen med «den evangelisk-lutherske kirkefamilie» som tematiseres i KM 04/15. Når teksten heller ikke direkte nevner medlemskapet i LVF henger det sammen med at Den norske kirke også har inngått tre andre avtaler med en tilsvarende status, nemlig *Porvoo-avtalen*, som er gjort mellom Lutherske kirker i Norden og på Balticum og anglikanske kirker på de britiske øyer, Leuenbergkonkordien, som er en avtale mellom lutherske og reformerte kirker i Europa og *Nådens fellesskap*, som er en avtale mellom Den norske kirke og Metodistkirken i Norge. En oppramsing av disse avtalene kan sees som å bryte den stramme form teksten legger opp til. Selve paragrafen må imidlertid leses slik at i forpliktelsen til å fremme kirkens enhet ligger også en forpliktelse på disse avtalene og eventuelle tilsvarende avtaler som måtte inngås i fremtiden.

På samme måte er forpliktelsen også knyttet til Den norske kirkes medlemskap i ulike økumeniske organisasjoner, først og fremst Kirkenes verdensråd, men også Konferansen av europeiske kirker og Fellesskapet av protestantiske kirker i Europa.

Endelig dekker bestemmelsen en forpliktelse til økumenisk samarbeid på menighetsplan.

Arbeidet for kirkelig enhet beriker og utfordrer Den norske kirke ved på den ene side å gi viktige impulser til det kirkelige liv og på den andre siden å utfordre kirken til stadig å tenke gjennom sin selvforståelse og tolkning av sitt eget læregrunnlag. Selv om det ikke uttrykkes noen forbehold med hensyn til hvordan læregrunnlaget skal forstås, er det derfor naturlig å se § 2 i forlengelse av § 1.

På dette grunnlag foreslås som § 2:

Den norske kirke er en del av den ene hellige, allmenne og apostoliske kirke og er forpliktet til å fremme kirkens synlige enhet i verden.

3. Dåp og tjeneste

Ved dåpen blir mennesket forenet med Kristus og innlemmet i den kristne kirke. Den kirkerettslige konsekvensen av dette er at dåp er nødvendig for medlemskap i Den norske kirke. Medlemskap kan oppnås på to måter; enten, ved at man døpes inn i kirken, som er den vanlige måten, eller ved at man melder seg inn på grunnlag av dåp i et annet kirkesamfunn. Den norske kirke, i likhet med de fleste kirker, anerkjenner dåp fra andre kristne kirkesamfunn. Forutsetningen er at dåpen er en kristen dåp, det vil si at den har skjedd med vann og i Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn.

Fortsettelsen av dåpen er et liv i tro og tjeneste og livet som kristen skjer i og er innrammet av menighetsfellesskapet. I dette fellesskapet står alle dømte prinsipielt likt, med et felles ansvar for kirkens liv. Alle døpes, eller melder seg inn i, en bestemt menighet og får del i de goder og det ansvar dette medfører. På den ene siden kan man motta tjenester i den menigheten man tilhører, dvs delta i et regelmessig gudstjenesteliv og få utført kirkelige handlinger, motta kirkelig opplæring og sjelesorg. Menighetens prester er gjennom tjenesteordningen forpliktet til å utføre disse tjenestene, selv om de neppe kan regnes som rettigheter i ren juridisk forstand for det enkelte menighetsmedlem. Alle medlemmer skal også være omfattet av de planer (for trosopplæring, diakoni, kirkemusikk, kultur etc) som menighetsrådet har

vedtatt. Menighetens ansatte, og i særlig grad de som er i vigslet stilling, har gjennom tjenesteordning og instruks ansvar for å gjennomføre disse planene på beste måte.

Den norske kirke har på den annen side en forventning om at alle dens døpte medlemmer skal søke til gudstjeneste og delta i nattverden, at de selv skal døpe barna sine og oppdra dem til et liv i kristen tro og at de bruker kirkens ritualer ved ekteskap og begravelse. Noen av disse forventningene er fortsatt eksplisitt uttrykt; det gjelder spesielt forventningen til å døpe sine barn og gi dem trosopplæring. I samsvar med nærmere regler gitt av Kirkemøtet, har også alle medlemmer stemmerett ved kirkelige valg og er valgbare til kirkelige råd, utvalg og ombud.

Det foreslås at dette i § 3 blir uttrykt på denne måten:

Ved dåpen til den treenige Guds navn blir mennesket forenet med Kristus og innlemmet i den kristne kirke. Dåp er en forutsetning for å være medlem i Den norske kirke. Alle døpte er kalt til å ta del i kirkens liv og tjeneste.

4. Den norske kirkes kall

§ 4 beskriver Den norske kirkes kall. Den innledende setningen knytter an til CA VII, og gir dermed en luthersk preget tilrettelegging av kallet, men utgangspunktet for kallet er det samme som for hele den kristne kirke, og er begrunnet i Jesu kall til sin kirke, først og fremst slik det er formulert i misjonsbefalingen, men også i andre sentrale bibelske tekster. Kallet beskrives som todelt: både å forvalte nådemidlene (ord og sakrament) og – i forlengelsen av dette – å forvalte en diakonal grunnholdning. Det nasjonale i Den norske kirkes kall er nedtonet; kallet er ikke begrenset til norske forhold, men gjelder også norsk misjon i andre land.

Når gudstjenesten er nevnt spesielt, knytter også dette an til CA VII. Det er menigheten samlet til gudstjeneste som mottar kallet til tjeneste. At menigheten sendes uttrykker kirkens stadige sendelse (*missio*) med evangeliet. Koblingen mellom gudstjeneste og sendelse viser til kirkens pulsslag eller dens åndedrett; inn mot nådemidlene og ut i tjeneste for verden. Det synliggjør at diakonien ikke er en isolert sektor i kirkens liv, men preger dens identitet.

Den videre del av paragrafen gjengir det som tidligere har vært Kirkemøtets beskrivelse av sin selvforståelse gjennom årene: Den norske kirke er en «Bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke».

Et samlende uttrykk for hva disse begrepene står for, ble senest gitt av Kirkemøtet i 2014:

Bekjennende folkekirke

Som folkekirke er Den norske kirke en bekjennende kirke som har sin identitet forankret i sitt eget trosgrunnlag. Den norske kirke bekjenner troen på den treenige Gud, Fader, Sønn og Hellig Ånd, som skaper, frelser og livgiver. Kirkens tro er forankret i de bibelske skrifter i Det gamle og Det nye testamente og i de oldkirkelige og lutherske bekjennesskriftene. Som bekjennende folkekirke skal Den norske kirke formidle evangelisk-luthersk tro og tilby trosopplæring til alle døpte barn.

Misjonerende folkekirke

Den norske kirke er sendt av den treenige Gud til å vitne om evangeliet om Jesus Kristus i nærvær, handling og ord – lokalt og globalt. Kirken har del i Kristi eget oppdrag; å kalle mennesker til å la seg forsones med Gud og med hverandre, og til å bli døpt inn i den kristne kirke. Misjon handler om hva det vil si å være kirke – kirken er sendt av Gud for å dele evangeliet. I dette ligger

det således en forpliktelse for kirken til å dele evangeliet om Jesus Kristus med alle mennesker både i eget land og over hele verden.

Tjenende folkekirke

Den norske kirke er kalt av Gud til å stå på alle svake og utstøtte sin side, påpeke urett, lindre og overvinne nød. Den norske kirke skal være en tjenende kirke, et diakonalt fellesskap der mennesker gir omsorg og finner omsorg. Kirken har ikke bare ord, men handlinger og tegn for å nå fram med et bilde av Jesu kjærlighet. Diakoni er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp om rettferdighet. Kirken utfordres og utfordrer til forvaltertjeneste i en verden der livsmiljø og ressurser er truet, til kamp for rettferdighet der kløften mellom rike og fattige øker og til handling for fred der mennesker lever med urett og krig. Som tjenende folkekirke er Den norske kirke kalt til å kritisere maktavere og myndigheter som har ansvar for urettferdige forhold i samfunnet. Slik kritikk er en del av kirkens profetiske oppdrag.

Åpen folkekirke

Kirken er for alle som ønsker å tilhøre fellesskapet i Jesus Kristus. Den norske kirke er derfor kalt til å være en åpen kirke. Kirken skal være et likeverdig fellesskap av alle som vil høre til kirken, uavhengig av kjønn, alder, familiesituasjon, helse, etnisk tilhørighet og språklig bakgrunn, seksuell identitet, politiske standpunkt, økonomisk og sosial posisjon eller funksjonsnivå. Det er en stadig utfordring å virkeliggjøre dette i kirkens liv. Kirken skal gi rom for mangfold, lytte til menneskers livserfaringer og spørsmål og tilby fellesskap som gir forankring og tilhørighet. (KM 07/14)

Det sentrale ordet, som de andre begrepene karakteriserer, er ordet «folkekirke». Det uttrykker at det er en del av Den norske kirkes vesen at dens arbeid skjer ut fra et ønske om å nå alle mennesker. Folkekirken er i utgangspunktet de som er døpt inn i kirkens fellesskap og bevarer sin tilknytning til kirken. Men betegnelsen peker samtidig på at kirkens oppdrag sikter på å nå hele folket med evangeliets kall og utfordring. Dernest innebærer betegnelsen en vektlegging av de enkelte lokalmenigheter som en viktig del av lokalsamfunnet, og en av faktorene som er med å binde dette sammen. Med sine lange historiske røtter er Den norske kirke en forvalter av tradisjoner og verdier i kultur og samfunnsnivå. Den skal ha bred kontaktflate og slik fortsatt kunne ha en bred oppslutning i befolkningen.

Disse momentene blir sammenfattet i følgende § 4 om kirkens kall:

Den norske kirke skal forkynne evangeliet, forvalte sakramentene og utøve nestekjærlighet. I gudstjenesten samles menigheten og der utrustes og sendes den, slik at kirken kan virkeliggjøre sitt kall til å være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

5. Tjenestefellesskap og de vigslede tjenestene

Det har vært en konkret bestilling i KM 04/15 å beskrive hvordan Den norske kirkes oppdrag blir ivarettatt gjennom et tjenestefellesskap mellom ulike grupper i kirken, herunder også prestetjenesten og de andre vigslede tjenestene, samt den overordnede tilsynstjenesten som biskopene har ansvar for. Dette blir beskrevet i § 5. Paragrafen må sees i forlengelse av § 3, og beskriver hvordan de ulike menighetsmedlemmene har ulike nådegaver som tas i bruk i fellesskapet.

Kirken har gjennom hele sin historie hatt ulike tjenester og funksjoner for å utføre sitt oppdrag. Det er ikke gitt noen entydige mønstre for dette i Det nye testamente, tvert imot kan det gjenfinnes et mangfold av ulike ordninger med utgangspunkt i

menigheten som et fellesskap. Første Peters brev omtaler dette fellesskapet som levende steiner, et hellig presteskap som skal utgjøre Guds folk. (1. Pet 2). Det er dette som ligger til grunn for den kirkelige forståelse av det som omtales som «det allmenne prestedømme».

Femte artikkel i den augsburgske bekjennelse (CA V) omtaler en særskilt tjeneste som er innstiftet for å forkynne evangeliet og dele ut sakramentene. En luthersk kirkeforståelse ser denne tjenesten som en nødvendig tjeneste for kirken, som ikke bare springer ut av menigheten, men også står *overfor* menigheten, med ord og sakrament.

Det er på denne bakgrunn en nødvendig del av Kirkeordningen for Den norske kirke at det finnes en ordnet prestedtjeneste, som har hovedansvaret for forkynnelse og sakramentsforvaltning.

I store deler av sin historie har Den norske kirke ikke hatt andre vigslende tjenester enn prestedtjenesten. Biskopen regnes i denne sammenheng som en prest med spesielle fullmakter innenfor et større område. Fra siste halvdel av det 20. århundre har kirken funnet det tjenlig å vigsle også andre medarbeidere enn prester, begrunnet med at de ivaretar nødvendige sider ved kirkens oppdrag i verden. Ut fra en slik vurdering vigsler Den norske kirke i dag til tjeneste som diakon, kateket og kantor, i tillegg til prest og biskop. Alle disse er i dagens tjenestemønster først og fremst selvstendige tjenester, som hviler på sitt eget grunnlag. Både diakoni og kirkelig undervisning er nødvendige og identitetsskapende tjenester i kirken, og vigslende diakoner og kateketer tydeliggjør disse arbeidsfeltene. Også kirkemusikken er en integrert del av kirkens tilbedelse og det evangelium som blir forkynt.

De vigslende medarbeiderne skal lede menigheten innenfor det fagområdet de er vigslende til. Dette skjer ikke i stedet for eller på vegne av, men *sammen med* de andre tjenestene og – først og fremst – i samfunnet av alle de dømte, som de vigslende tjenestene springer ut av. Slik inngår de vigslende tjenestene og alle kirkens medlemmer i et tjenestefellesskap som sammen utfører kirkens oppdrag.

Paragrafen nevner eksplisitt de fem stillingskategoriene Den norske kirke vigsler til. Fire av disse har sin tjeneste i den enkelte menighet, mens biskopen har en særlig tjeneste, som både er knyttet til et større distrikt, nemlig bispedømmet, og som har et særlig ansvar for enheten i kirken. Disse er selvstendige tjenester som alle skal forstås ut fra sin egenart, og når de alle nevnes uttrykkelig, er det som en understrekning av at de alle representerer grunnleggende sider ved Den norske kirkes identitet. Dersom Kirkemøtet i fremtiden skulle endre på antall stillingskategorier som fordrer vigsling, vil dette dermed være å oppfatte som en såpass grunnleggende endring at den må gjennomgå de spesielle endringsreglene som gjelder for *Den norske kirkes grunnlag*.

Prestetjenesten og tilsynstjenesten er også nevnt i en annen sammenheng (§ 6) som en nødvendig del av kirkens ordning. Deres rolle i den sammenheng er nærmere beskrevet nedenfor, men her skal understrekes at prestedtjenesten, slik den utfolder seg i dagens kirkeordning, inneholder en dobbelthet, hvor presten sees både som bærer av den særskilte tjenesten som nevnes i CA V, og som ansvarlig for bestemte arbeidsfelt i kirken, på linje med de andre vigslende medarbeidere. Dette er tematisert av Bispemøtet i 2010, i en drøfting av diakonens rolle i kirkens tjenestemønster. Det sies her om prestedtjenesten at det kan «være tjenlig å skjelne mellom prestedtjenestens grunnleggende identitet som tjeneste med Ord og sakrament og

prestedtjenesten som konkret og foranderlig stillingskategori.» Det er i den første betydningen presten er nevnt i § 6.

En beskrivelse av tjenestefellesskapet og de vigslede tjenestene foreslås uttrykt på denne måten i § 5:

Den norske kirkes oppdrag blir ivaretatt i et tjenestefellesskap av frivillige, ansatte og vigslede personer. Den norske kirke vigslers til tjeneste som diakon, kantor, kateket og prest og til tjeneste som biskop.

6. Organisering av Den norske kirke

Det er økumenisk enighet om at den kristne kirke primært fremtrer i form av forsamlinger eller menigheter. Den greske termen for dette er *ekklesia*, som i Det nye testamente blir oversatt med «menighet». Ordet betegner som oftest de kristne på et bestemt sted, men er også noen steder (Matt 16,18, 1. Kor 10,32, 1. Kor 15,9) oversatt med «kirke», og betegner hele det kristne fellesskap som sådan. Denne dobbeltheten synliggjør sammenhengen mellom den universelle kirke og den lokale menighet.

Denne doble bestemmelse av kirke kommer også til syne i bekjennelsesskriftene. Særlig tydelig vises det i CA VII: «Like ens lærer de at det alltid vil forbli én hellig kirke. Men kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett.» Setningen kan forstås som en presisering og utdyping av «de helliges samfunn» i den apostoliske bekjennelse.

Det er på dette grunnlag forslaget beskriver at menigheten som Den norske kirkes grunnenhet. Det er denne som er det egentlige «sted» for utfoldelse av kirkens kall og oppdrag. I denne menigheten skal det finnes en ordnet tjeneste med ord og sakrament. De øvrige ledelsesnivåer i kirken har både sitt utspring i lokalmenigheten og er til for å tjene denne.

Den enkelte menighet er imidlertid ikke en frittstående enhet. Menighetene i Den norske kirke er bundet sammen ikke bare gjennom sin felles bekjennelse, men også gjennom felles ordninger og ledelsesstrukturer. De er dermed innrammet både av det episkopale tilsyn og av den synodale ledelse, med Kirkemøtet som hele kirkens øverste organ. Dette kommer til uttrykk i grunnlagsparagrafen ved at menigheten også skal stå under tilsyn av en biskop.

I norsk kirkerettstradisjon har menigheten vært identifisert med *soknet*. Soknet er en geografisk enhet som danner rammen om en territorialmenighet, dvs alle medlemmer som bor innenfor soknets grenser. Den selvstendighet og det juridiske rammeverk som i dag omgir soknet hviler på denne identifiseringen med menigheten, forstått som den lokale kirke. Når forslaget til ny trossamfunnslov omtaler soknet som den grunnleggende enhet i Den norske kirke, (§ 9 første ledd) er det utfra en slik forståelse. Det er derfor en indre logikk i at den størrelsen loven omtaler som soknet, i Kirkeordningen blir omtalt som menigheten. Sokneinndelingen er dessuten et uttrykk for kirkens landsdekkende funksjon: det skal ikke finnes noe sted innenfor rikets grenser der det ikke er en lokal menighet.

Selv om soknet er identisk med menighet betyr dette imidlertid ikke at alle menigheter må være sokn. Det er i dag også et trykk for å godkjenne andre menighetsformer. Det er i prinsippet åpnet for valgmenigheter i Den norske kirke, det finnes én valgmenighet, og det er grunn til å anta at Kirkeordningen vil åpne for valgmenigheter som en mulighet. Tidligere fantes det også andre typer personmenigheter og det kan prinsipielt også tenkes nye slike i fremtiden. Det gir også grunn til å skille mellom det administrative begrepet sokn og det

ekkleziologisk bestemte begrepet menighet. Forholdet mellom de ulike menighetsformene vil bli nærmere drøftet i tilknytning til de aktuelle bestemmelsene i Kirkeordningen.

Forholdet mellom menigheten som enhet og hele Den norske kirke er i dagens lovgivning karakterisert ved at soknet (menigheten) ikke kan løses fra fellesskapet med Den norske kirke. Kirkerådet foreslår at en tilsvarende formulering i *Den norske kirkes grunnlag* omtaler menigheten på denne måten, for å understreke at kirken også på et ekklesiologisk grunnlag kan karakteriseres både som enkeltmenigheter og som et fellesskap som menighetene inngår i. Kirkerådet har vurdert om denne sammenhengen i paragrafen kunne forsterkes ytterligere, f.eks. ved følgende formulering: «Den enkelte menighet utgjør en selvstendig enhet og er samtidig en integrert del av Den norske kirke og kan ikke løses fra denne.» Den videre prosessen med så vel ny trossamfunnslov og ny kirkeordning vil vise om det er behov for en slik presisering.

Læren om det allmenne prestedømme gir også en teologisk begrunnelse for Den norske kirkes demokratiske oppbygning. Som folkekirke skal Den norske kirke involvere flest mulig av sine medlemmer i styring og ledelse av kirken. Det er derfor et viktig kjennetegn på det folkekirkelige preget at Den norske kirke er demokratisk ledet, og at det blir lagt til rette for at flest mulig av medlemmene skal kunne delta i den demokratiske prosessen. Dette poenget blir understreket i annet ledd av § 6.

Forslaget til ny trossamfunnslov fastsetter i § 11 at Den norske kirke skal styres på grunnlag av demokratiske valg, men overlater til Kirkemøtet å gi nærmere bestemmelser om dette. De foreslåtte formuleringene vil dermed ikke komme i konflikt med en lovparagraf.

Lovforslaget omtaler dermed heller ikke prinsippet om samvirke mellom embete og råd; at tjenesten med ord og sakrament er representert i alle Den norske kirkes styrende organer. Dette prinsippet anses som en såpass grunnleggende del av Den norske kirkes identitet at det er formulert i *Den norske kirkes grunnlag*. Modellen ble beskrevet og bekreftet i et programmatisk vedtak av det første Kirkemøtet i 1984, som uttalte:

Kirkens ledelse fremstår i et samvirke mellom dem som representerer menighetens leke medlemmer og dem som har fått seg overdratt det kirkelige embete. Det er menighetens valg av sine ansvarlige ledere i rådsorganene, og kirkens kall og oppdrag til embetsbærerne, som uttrykker at hele kirken bærer ansvar for kirkestyret og kirkens ordninger. (KM 05/84 pkt. 1)

Gjennom at prestatjenesten er representert i alle råd lokalt, regionalt og nasjonalt fremheves prestatjenestens særskilte ansvar for læren i møte med menighetens døpte medlemmers aktive medansvar.

Når det i paragrafen står «tjenesten med ord og sakrament» menes det i denne sammenheng både prestatjenesten som sådan og den spesielle tilsynstjenesten som biskopene ivaretar. Dette kommer til uttrykk i menighetsrådene, kirkelige fellesråd, bispedømmerådene, Kirkerådet og i Kirkemøtet, hvor både biskopene og representanter for prestatjenesten er medlemmer. Biskopenes spesielle tilsyn med læren kommer dessuten til uttrykk ved at Bispemøtet har en rolle i alle kirkemøtesaker som inneholder lærespørsmål.

Siste ledd i § 6 er en henvisning til § 1 og en lett omskrivning av dagens § 28 i kirkeloven, hvor det står «De kirkelige møter og råd etter denne lov skal utføre sitt arbeid i lojalitet mot den evangelisk-lutherske lære» Her er det henvist til «den

evangelisk-lutherske lære». Dette er i dag å forstå som en henvisning til Kristian Vs Norske Lov, men Kirkerådet vil kunne oppfattes som mer presist å henvise til det Den norske kirke selv har vedtatt som sitt læregrunnlag. Det oppfattes også som mer presist å uttrykke forholdet til læregrunnlaget som en forpliktelse. I dette ligger også en lojalitet overfor læren.

Det samlede forslag til § 6 lyder slik:

Den norske kirkes grunnleggende enhet er menigheten. Den enkelte menighet kan ikke løses fra fellesskapet med Den norske kirke.

Hver menighet har en ordnet prestedtjeneste og står under tilsyn av en biskop. Den landsdekkende kirke består i og gjennom menighetene, og disse tilhører fellesskapet med den verdensvide kirke.

Styring og ledelse av Den norske kirke på alle nivåer skjer i et samvirke mellom valgte representanter for og blant kirkens medlemmer og vigslede representanter for tjenesten med ord og sakrament.

Alle kirkelige møter og råd er forpliktet på Den norske kirkes læregrunnlag.

7. Samisk kirkeliv

Den norske kirke har lenge påtatt seg et særskilt ansvar for samisk kirkeliv. Dette er også uttrykt gjennom en rekke vedtak i Kirkemøtet. Med bakgrunn i samenes sterke historiske tilknytning til Den norske kirke og at samene har status som urfolk i Norge, er det naturlig at det i kirkens grunnlag uttrykkes et særlig ansvar for kirken å ivareta samisk kirkeliv. Uttrykket «verne og fremme samisk kirkeliv», har lenge vært benyttet i kirkeloven og dette foreslås videreført i følgende paragraf 7:

Den norske kirke skal legge forholdene til rette for å verne og fremme samisk kirkeliv.

8. Den norske kirkes grunnlag som styrende for den øvrige Kirkeordningen

§ 8 angir at grunnlagsparagrafene i kapittel 1 står over øvrig regelverk. Den øvrige kirkeordning og andre kirkelige regelverk må dermed være i samsvar med de regler og prinsipper som kommer til uttrykk i Den norske kirkes grunnlag.

Forslag til § 8:

Den norske kirkes øvrige ordninger og praksis skal være i samsvar med Den norske kirkes grunnlag.

9. Endringsregler

Kirkerådet legger til grunn at det er nødvendig med særskilte endringsregler for grunnlagsparagrafene. Kirkemøtets bestilling er at selve vedtaket bør skje med to tredjedels flertall. Når det gjelder senere endringer i den vedtatte ordningen er den foreslåtte formuleringen etter modell fra Grunnloven § 121.

Her er dessuten foreslått at det også skal presiseres hvilken rolle biskopene har ved slike endringer. De nærmere reglene som omtales vil i utgangspunktet kunne bygges over reglene om behandlinger av læresaker i Kirkemøtets forretningsorden.

Hvor i Kirkeordningen en slik endringsparagraf skal plasseres er ikke entydig gitt. Siden grunnlaget vil fremstå som første kapittel av Kirkeordningen som samlet regeltekst, er det mest nærliggende å plassere denne endringsbestemmelsen sammen med de øvrige endringsregler for Kirkeordningen, sannsynligvis blant de siste bestemmelsene i Kirkeordningen. Et forslag til endringsregel kan se slik ut:

Forslag til endringer i bestemmelsene i Den norske kirkes grunnlag må fremsettes på det første, andre eller tredje kirkemøtet etter et valg. Men det er det første, andre eller tredje kirkemøtet etter neste valg som tar stilling til forslaget. Et vedtak om endring krever tilslutning fra to tredjedeler av Kirkemøtets medlemmer. Før Kirkemøtet tar stilling til forslag til endringer i bestemmelsene, skal forslaget ha vært gjenstand for en forutgående behandling i Bispemøtet etter nærmere regler gitt av Kirkemøtet.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Saken har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser, men vil inngå i den ordinære høringen på ny kirkeordning.